

'בימים ההם בזמן הזה' - פעילויות חווייתיות בבתי כנסת עתיקים

יעל מילי

בגליל ובגולן פזורים שרידים של עשרות יישובים קדומים ובהם שרידי בתי כנסת. חלק מבתי הכנסת משוחזרים. שרידים אלו מהווים עדות לחיים יהודיים תוססים שהתנהלו באזור בתקופת המשנה והתלמוד, התקופה הרומית-ביזנטית. היישובים העתיקים מהווים יעד למטיילים בזכות יופיים, בזכות הנוף המרהיב שלרוב נשקף מהם ובזכות תחושת השייכות שהם מקנים למבקרים בהם. המטיילים באזור חשים שהם דורכים על אדמה שפסעו עליה אבות אבותיהם.

בשנים הרבות שחייתי ברמת הגולן נקשרתי במיוחד לעדים דוממים אלו. במהלך שנות עבודתי כמורה, כמדריכת טיולים וכמנחת מדריכים ומורים קיימתי פעילויות מסוגים שונים, ובמאמר זה אציג תיעוד של כמה מהן. לפעילויות אלו היו שלוש מטרות:

1. להקנות ידע על האתר שבו ביקרו המטיילים בפרט, ועל בתי כנסת עתיקים בכלל.
2. להפוך את המשתתף לאקטיבי: חברי הקבוצה לא רק מקשיבים להסברים של המדריך, אלא חוקרים בעצמם את האתר בהנחייתו.
3. ליצור אצל המשתתף חוויה לימודית: "בימים ההם - בזמן הזה".

מוצג כאן לקט פעילויות שהוכן עבור קבוצות ילדים ונוער לשם הפעלת סיורים חווייתיים בבתי הכנסת העתיקים ברמת הגולן. נשמח אם הצעות אלו ישמשו מדריכים נוספים או יהוו בסיס להפעלה דומה באתרים אחרים.

תיאור הפעילויות

1. טיול של כיתה א' לבית הכנסת בכפר נחום

רקע: הטיול נערך לכבוד "חגיגת הסידור". הילדים נסעו לטיול בבית כנסת עתיק. לא נעשתה הכנה בכיתה.

בית הכנסת בכפר נחום, שנמצא על שפת הכנרת, הוא אחד המפוארים ביותר שהתגלו ומשוחזר באופן מרשים. הפעילות נשענה על מתודות של למידת חקר.

תיאור הפעילות:

המורה פתחה: **זה מבנה גדול ומיוחד, מי בנה אותו? מת?**
הסתפקנו בתשובות פשוטות מאוד, כגון: יהודים שחיו כאן לפני המון שנים.

- **למה הוא שימש?**

מישהו מהילדים ענה: בית כנסת

המורה מקשה: **מה פתאום? מה יש בבית כנסת?**
הילדים מונים.

- **ומה יש כאן?**

- אין כלום.

- **אז איך יודעים שזה היה בית כנסת?**

הילדים מחפשים סימנים: ארון קודש, סידורים, פרוכת, ספסלים. נערך דיון מדוע לא מוצאים שום סימן.

- **איפה ישבו המתפללים?**

(הילדים מזהים בקלות שזה בית כנסת ספרדי).

- **איפה הייתה עזרת הנשים? איפה עמד ארון הקודש?**

הילדים נשלחים לחפש. הם מוצאים מאחורי הקיר גרם מדרגות שהוביל לקומה השנייה, מזהים את שרידי הקומה השנייה, ושמחים על הגילוי.

- **מצאנו למעלה את עזרת הנשים, "כמו ביישוב שלנו".**

הזיהוי של הקומה העליונה עם עזרת נשים אינו מוחלט במחקר. הם גם לומדים משהו על "התיבה", ארון הקודש המיטלטל של הימים ההם.

המורה מקדמת את החיפושים:

- **אילו סמלים אתם מוצאים כאן שמזכירים לכם בית כנסת?**

הילדים מסיירים באתר ומגלים סמלים מגולפים באבן.

השאלה המרכזית הייתה:

- **במה דומה בית הכנסת הזה לבית הכנסת ביישוב שלנו ובמה הוא שונה ממנו?**
הילדים נשלחו למשימות התבוננות ובלשות, ולמדו על בית הכנסת העתיק תוך כדי גילוי, השוואה והעלאת השערות. בית הכנסת העתיק נראה להם דומה לבית הכנסת שהם מכירים, רק "זקוק לכמה תיקונים..."

2. פעילות פסח בבית הכנסת של קצרין

רקע: הכפר התלמודי בקצרין הוא אתר משוחזר בחלקו. יש בו בית מגורים משוחזר של משפחה יהודית מתקופת התלמוד. ניתן להלך בכפר ברחוב משוחזר, לבקר במעיין הכפר וכמובן, להתרשם משרידי בית הכנסת העתיק, שנמצא במרכז הכפר.

בית הכנסת עבר פעילות שימור, אך הוא עומד בחורבנו.¹ עדיין לא שוחזר אף בית כנסת עתיק בארץ. באום אל קאנטיר, הנמצאת בדרום רמת הגולן, מבצעים בשנים אלו פעילות חשיפה רבת היקף, ומתכוונים לשחזר את מבנה בית הכנסת בשלמותו. בכפר התלמודי מוצגים כיום מיצגים הקרויים 'החוויה התלמודית'. מיצגים אלו ממחישים סוגיות תלמודיות. צוות המדריכים שם דגש על החייאת הריאליה של התקופה, על שיתוף הקהל בחוויה, ועל יצירת אווירת הזדהות עם התקופה ועם ערכיה. בחגים נוהגים לערוך אירועים מיוחדים מלווים בשחקנים ולקבל בשמחה את אלפי המטיילים בגולן.

תיאור הפעילות: הדברים הבאים הם תיעוד של הנחיות שקיבל שחקן שגילם את גבאי בית הכנסת בקצרין והקביל את פני האורחים. השחקן קיבל דברי רקע על מהות תפקידו והנחיות לביצוע התפקיד, כולל טקסט.

"חזן הכנסת"

רקע: הגבאי מקבל את פני האורחים בכניסה לבית הכנסת. במקורות הוא מכונה: חזן הכנסת. הוא מקבל את שכרו מן הקהילה, ובתמורה לכך עושה כל תפקיד שנדרש לבית הכנסת. הוא עובר לפני התיבה (חזן), דואג לשלמות ספרי התורה, קורא בתורה כשאין בעל קורא אחר, מכריז על תרומות לצדקה, עוזר למלמד התינוקות ודואג לטיפוח בית הכנסת ולניקיונו. כשאין רב במקום, הוא משמש אף דיין ודרשן, וכשצריך להעניש פורק עול, מי אם לא החזן כופתו בשתי ידיו ומלקה אותו על העמוד.

מה הפלא שהוא חש שבית הכנסת הוא ביתו?

תוך כדי אירוח עליו להפגין את תחושת ה"בעל - בתיות" ולספר מעט על תפקידיו הרבים, ועל ייחודו של בית הכנסת בקצרין. סיפורי "חזן הכנסת" נשענים על משניות ומדרשי חז"ל.

על השולחן בצד מונחת תקרובת. התזמורת מסתתרת בחדר הצדדי. החזן היום נרגש מאוד, מאיר פנים לאורחים, שמח. מברך את הבאים בברכת "שלום עליכם" ו"ברוכים הבאים"

החזן מקדם את האורחים בתרועעת חצוצרה. מציג את עצמו:

אני, (שם) חזן הכנסת. תמהים אתם מה התקיעה הזאת לנו? כך בחצוצרות נוהגים אנו להכריז על השבתות ועל המועדות. כשהשבת ממשמשת ובאה, אני נוטל את החצוצרה, עולה לגג הגבוה שבעיר, הלוא הוא גג בית הכנסת, ותוקע. (מדגים) וכל מי שנמצא רחוק מן העיר, נפטר ממלאכתו. כשאני חוזר ותוקע בשנייה (מדגים)

1 עדיין לא שוחזר אף בית כנסת עתיק בארץ. באום אל קאנטיר, הנמצאת בדרום רמת הגולן, מבצעים בשנים אלו פעילות חשיפה רבת היקף, ומתכוונים לשחזר את מבנה בית הכנסת בשלמותו.

כולם נכנסים לעיר. וכשתוקע אני בשלישית - הכל מטמינין את החמין ומדליקין את הנר. אף היום יום חג הוא לנו. אני תוקע לכנס את כל הקהל הקדוש הזה ולהודיע בראים את הנס הגדול שאירע לאבותינו במקום הזה.

החזן מושיב את האנשים, מציע להתכבד. כשאחד המבקרים מכניס זית לפיו, מעיר לו החזן:

תמה אני על מר, שרגיל הוא בזיתים. וכי לא ידעתם שאכילת זיתים משכחת לימוד של שבעים שנה? אבל הסירו דאגה מליבכם, קחו נא מעט משמן הזית שהשתבחה בו קצרין, ששמן זית משיב לימוד של שבעים שנה. אם כך לשם מה אנו שמים זיתים על שולחנו? לנו, משום שאלו הפירות שהשתבחה בהם קצרין עירנו. (וממשיך הגבאי ושואל ועונה): "שואלים אתם, מה החג הזה לנו? שמחה זו מה עושה? ומדוע התקבצו כאן אנשי עין נשטו וכנף ודבורה, ועוזו? (מצביע על אנשים בקהל) ומציין שיש כאן נציגים משלושים ושניים בתי כנסיות שבגולן. ועוד רבים מן הגליל. יום (מציין את היום) בניסן הוא יום שכפלו בו "כי טוב". היום גם חולו של מועד, יום שאומרים בו תפילת "הלל" וגם יום חגה של קצרין שמרבים בו בשירי שבה והודיה. שואלים אתם: מה החג הזה לכם? נס אירע לאבותינו במקום הזה.

וכאן מספר חזן הכנסת סיפור אגדה:

בזמן שבית המקדש היה קיים, נהגו אנשי קצרין, הם ובניהם ובנותיהם וכל אשר להם, לעלות לרגל בחג הפסח ולהקריב בירושלים את הקרבנות והזבחים עם כל בית ישראל.

וכך היו נוהגים מידי שנה בשנה: משהגיע חודש ניסן, היו מכבדים את בתיהם, מבערים את החמץ מן הבתים ומן החצרות, מכינים צידה לדרך וטוענים את החמורים בנאדות מים ממימי המעיין של קצרין. ומוסיפים כהנה וכהנה, כדי שמן וכדי יין מן המובחרים שבינות הגולן, אם חפץ אדם לשמח לב בני ביתו ואת לב מארחיו בירושלים היה מביא עימו מיינות הגולן, ששמעם יצא למרחוק. אנשי קצרין היו טוענים את החמורים בדברי מאכל ומשתה ומיני תרגימא. צוררים במטפחת את המעות שהתקינו למחצית השקל ולקרבת הפסח. והיו נועלים את דלתי בתיהם על מנעול ובריה, ושבעו לפני החג היו שמים פעמיהם לירושלים. הם ובניהם ובנותיהם וכל אשר להם. ומעשה שהיה כך היה.

שנה אחת יצאו כל בני הכפר לירושלים, והותירו אחריהם זקנה אחת ואת בת ביתה התינוקת. כסבורים היו שתקשה הדרך על השתיים. ונתרו השתים לבדן בכפר. שמעו בני הכפר השכן, אנשים רעים מאומות העולם, והיו אומרים זה לזה: אימתי יעלו היהודים הללו להתפלל בירושלים ואנו נכנסים ופוגעים בזקנה, ומקפחים את בתיהם ונוטלים כל מה שיש בהם. מה עשה הקב"ה?

זימן להם אריות. יצאו האריות מסובכיהם שבגאון הירדן, טיפסו ועלו על הרי הגולן והיו מקיפים ומסבבים את העיר, וקול נהמתם הגיע עד שערי דמשק. ישבו להן

הזקנה ובת ביתה סגורות בביתן על מנעול ובריה. ומשאגת האריות כמעט ופרחה נשמתן.

עמדו להם הנוכרים שבאו ליטול רכושם של אנשי קצרין, ומקול שאגת האריות אף הם כמעט ופרחה נשמתם. נסו האנשים הרעים על נפשם, ומרוב מהומה ופחד הגיעו במנוסתם עד שערי דמשק. והאריות מרדפים אחריהם.

מששבו עולי הרגלים לבתיהם נמצאו בתיהם מלאים כל טוב, ופיהן של הזקנה ובת ביתה לא פסק מלספר גדול הנס שאירע בלילה ההוא. שבו גם הנוכרים הרעים, ובאו אל אנשי קצרין ובידיהם מתנות: ברוכים אתם וברוך אלוהיכם, אלוהי היהודים, שלא עזבכם ולא יעזבכם לעולם.

ולזכר הנס ההוא קבעו אנשי קצרין את יום (כאן מציין השחקן את היום הנוכחי) בניסן ליום שמחה והודיה, שמרבים בו במאכל ובמשתה, בשיר ובזמר מתוך שירי ההלל.

ולמען יהיה לאות ולסימן חקקו אנשי הגולן כולו דיוקנאות של האריות מציליהם בשערי בתי הכנסיות ועל מזוזות בתי המדרשות. למען ישאלו בדור אחרון: מה האריות האלה לנו?

ונאמר: אלו האריות שהצילו את בתינו.²

מזמין את התזמורת, מציג אותה, ומבקש מהקהל להצטרף בשירה. אפשר להציע למישהו מהקהל לשאת ברכה לכבוד הנס, לשיר.

3. טקס חנוכת בית הכנסת בקצרין

רקע: פעילות זו הוצעה לקבוצות תלמידים מכיתות ד-ח, שבאו לסיור בכפר התלמודי בקצרין. מרבית התלמידים באים מבתי ספר חילוניים. תלמידים אלו אינם מכירים באופן בלתי אמצעי את מרכזיותו של בית הכנסת בחיים היהודיים. במהלך הפעילות נחשפים התלמידים לתולדות הכפר ולריאליה של החיים בתקופת התלמוד.

האירוע מאפשר מעין "מסיבה" - פעילות חברתית יצירתית ומהנה. באופן עקיף לומדים הילדים על מרכזיותו של בית הכנסת בחיים היהודיים, ועל המאמץ הכרוך בבנייתו. מאמץ שאנשים רבים, לאורך שנים ארוכות, נטלו על כתפיהם.

תיאור הפעילות: המדריך אומר את דברי הפתיחה שמובאים להלן ומחלק את התלמידים לקבוצות קטנות (רצוי לפי מידת העניין האישי) לשם ביצוע המשימות. המשימות מחולקות על כרטיסיות מנוילנות. לכל שניים שלושה תלמידים משימה אחת. לאחר רבע שעה המוקדשת להכנות מתכנסת הקבוצה למסיבה בבית הכנסת. דברי הפתיחה של המדריך:

² בבתי כנסת רבים בגולן נמצאו עיטורי אריות, כמובן שאין קשר היסטורי בין האגדה לבין העיטורים.

היום נחוג את טקס חנוכת בית הכנסת. רעידת אדמה שפקדה את קצרין הרסה חלק מבתיה ופגעה במבנה בית הכנסת. הגג התמוטט, והבניין בן מאה השנים - התערער. אנשי הקהילה החליטו לשפץ את בית הכנסת ולשפר את מראהו. לשעה קלה - נהיה אנחנו אנשי קצרין העתיקה ונחוג בצוותא את האירוע המיוחד. כל זוג תלמידים יכבד את בית הכנסת לפי מיטב כישרונו ויכולתו. כל מתנה תתקבל בתשואות ובמילות הערכה. נזכור שהכפר קטן, תושביו מועטים ובית הכנסת מפואר. לא היו אז משרד הדתות, הסכמים קואליציוניים ותקציבים ממשלתיים. מכאן נבין שאנשי קצרין תרמו בנדיבות לבניין בית הכנסת שלהם.

חומרים: תנ"ך, דפים, בריסטולים, מספרים, כלי כתיבה, טושים, ממתקים, תפאורה מאולתרת, כלי הקשה וחליליות. להלן רשימת התרומות המוצגת לפי בעלי המלאכה והתרומות שיכול כל אחד מהם להרים.

הצעות לתרומות (רשימת המשימות המוגשות על גבי כרטיסיות)

1. **אתם הסתתים.** הבאתם אתכם אבנים מעוטרות, כותרות עמודים וכו'. עיטורים מוצעים: אריות, מנורה, שבעת המינים ועוד. "חומר" לאבנים: בריסטול, טושים ומספרים. עליכם לשבח ולהלל את מתנתכם, ולחכות להערכת הקהל.
2. **אתם סופרי הסת"ם.** הבאתם אתכם ספר תורה, משניות, ספרי מדרש ותלמוד ירושלמי. עליכם לתאר את הספרים ולהרבות בתיאור חשיבותם.
3. **אתם הפייטנים.** לכבוד כל אירוע חשוב בכפר אתם מחברים חרוזים. גם הפעם התגייסתם לבטא את כישרוכם. חברו שיר הלל קצר לכבוד חנוכת בית הכנסת. קראו אותו לפני כל הקהל בהטעמה וברגש.
4. **אתן הרוקחות והאופות.** הבאתן תקרובת עשירה על טסים. השתדלו לקלוע לרוח התקופה. מה שלא הצלחתן להשיג תתארו "כאילו".
5. **אתם בעלי בתים אמידים מן הכפר.** הבאתם אתכם חומרי בניין: אבני גזית, רעפים, עמודים, כלי עבודה. נמקו מדוע הבאתם דווקא חומרים אלו, ולמה הם נחוצים.
6. **אתם בני הכפרים השכנים:** עסליה, זומימרה, דביה ודבורה. עשיתם מאמץ ובאתם רכובים על חמורים להשתתף בשמחה. באמתחתכם הפתעה - כלילה - מנורת נחושת להאיר את בית הכנסת. כשאתם חושפים את מתנתכם העטופה - עולות קריאות התפעלות מפי כל הנאספים.
7. **אתם בעלי בית הבד שבכניסה לכפר.** הבאתם לכבוד חנוכת בית הכנסת כדים מלאים בשמן זית משובח שיספיק להאיר את בית הכנסת במשך שנה שלמה. הציגו את מתנתכם.
8. **אתם הרועים,** אנשים פשוטים. גם אתם רוצים להשתתף במצווה. הבאתם צמר לארוג ממנו פרוכת לארון הקודש. הסבירו את חשיבותה של תרומתכם.

9. **אתם הנגרים.** התנדבתם לבנות ארון קודש מיטלטל (תיבה) להניח בו את ספרי התורה. אתם עדיין מתלבטים באיזה עיטור לבחור לארון, ומתייעצים עם הקהל.
10. **אתה עשיר הכפר. לצידך, רעייתך המקושטת.** באתם לאירוע לבושים חגיגי. אתה לא שוכח להזכיר שוב ושוב לקהל שאתה הוא זה שתרם את מטמון המטבעות שהונח בין יסודות הבניין, כדי שיביא מזל וברכה לבית הכנסת. אשתך מציינת כמה אתה נדיב ותורם תמיד לכל צורכי הקהילה.
11. **אתם ילדי קצרין שלומדים בבית המדרש הצמוד לבית הכנסת.** גם אתם שמחים שיש לכם מבנה חדש ללמוד בו. אתם באים עם הרב שלכם, לבושים בבגדי חג וקוראים בהתרגשות ובהטעמה מתוך תהילים פרק ל: "מזמור שיר חנוכת הבית לדוד...".
12. **אתה ר' אבון, רב הכפר.** אתה מתכבד לשאת דרשה לכבוד חנוכת בית הכנסת. אתה מדבר בשבח הנדיבות ואחדות הלבבות שגילו בני קצרין. האחדות תסייע להם לעמוד בקשיים שעוד נכוונו להם. את דרשתך תתבל בפסוקים, במשל או בסיפור קצר.
13. **אתן האורגות והרוקמות.** אתן יצירתיות ומוכשרות. אתן מביאות וילונות, מפות, שטיחים, פרוכת לחג. את מעשה ידיכן אתן מעטרות בעיטורים מיוחדים. הסברנה לקהל מה מסמלים העיטורים ומדוע בחרתן בהם. אתן יכולות להיעזר בפריטי לבוש, או לצייר על בריסטולים.
14. **אתם הננגים והזמרים -** הלהקה המקומית. אתם מוזמנים לשמח בכל אירוע בכפר. מצאו שירים מתאימים לאירוע, והכינו הופעה קצרה.

4. בחירות למועצת קצרין

רקע: גם פעילות זו בדומה לקודמת הוצעה לקבוצות תלמידים שבאו לסיור בכפר התלמודי בקצרין.

תיאור הפעילות: משחק סימולציה מתאים לתלמידים בכיתות ה' ואילך. במהלך המשחק לומדים המשתתפים על הזרמים השונים שפעלו בתקופת התלמוד. על קשיי החיים בכלל, ועל אלו של קצרין בפרט. התבנית הפוליטית של המשחק מרמזת שסנדא דארעא - חד הוא.

רקע למדריך: מן המקורות התלמודיים עולה שלקהילה היו מוסדות נבחרים שדאגו לענייני הציבור. ביישובים גדולים הייתה מועצה שנקראה "ז' טובי העיר". מועצה זו נבחרה, כנראה, אחת לשנה בחודש ניסן.

קצרין הייתה קהילה קטנה, בת 25-30 משפחות בלבד. עיירה יהודית בלב אזור יהודי. היא לא שכנה בקרבת הדרך הראשית, תושביה לא נודעו בעושרם, ולא ידוע על אישים

מפורסמים שיצאו מחנה. ובכל זאת יעיד בית הכנסת הגדול שנבנה בה שהתנהלו בה חיים יהודיים מלאים.

תושבי קצרין התפרנסו כנראה מתעשיית שמן הזית, מגידול גפנים ומגודול עדרי צאן, המאפיינים את הגולן עד ימינו. הם התחבטו בבעיות ביטחון שאפיינו את התקופה הביזנטית. השלטון הנוצרי היה לרוב עויין ליהודים. יש להניח שתושבי הגולן סבלו פחות מאחיהם שבגליל, משום שחיו באזור ספר, רחוק מעין השלטון ומאימתו.

הפעילות:

נכנס את הקבוצה בבית הכנסת. זה היה מקום ההתכנסות לכל עניין ציבורי (לא רק לעניינים שבקדושה). נבחר שלושה מתנדבים מבין חברי הקבוצה. כל מועמד יקבל אחת מהכרטיסיות המובאות להלן. יהיה עליו לייצג את הדמות המתוארת בכרטיסייה שלו. עליו לשכנע את חברי הקבוצה לבחור בו לראשות מועצת העיר.

כל מועמד מביא פן שונה פן של החיים בקצרין התלמודית. כל מועמד ינסה לשכנע את הקבוצה לבחור בו. החניכים יכולים להתערב ולשאול את המועמדים שאלות. לבסוף נערך בחירות ל"מועצת העיר".

מועמד א: ר' חייא

קווים לדמותו:

אדם מבוגר, בעל זקן, נשוא פנים, ספר בידו.
מבטיח לבחוריו שידאג ללימוד התורה של ילדיהם, החל מגיל שלוש.
מתבל את דבריו בפסוקים ובמאמרי חז"ל.
מתריע על הידרדרות במצב הרוחני של הקהילה.

טענות הקהל:

הקהל טוען כלפיו שהמצב הכלכלי הורע. האנשים טרודים בקשיי פרנסה ומתקשים להקדיש עיתים לתורה.

הבטחותיו לבחוריו:

אם ישתפר המצב הרוחני, גם הבעיות האחרות תיפתרנה מאליהן. ה' עוזר למי שלומד תורה ומקפיד על שמירת המצוות.

מועמד ב: אלעזר

קווים לדמותו:

אדם צעיר, בוטח בעצמו, אפילו שחצן.
מאריך בתיאור כישוריו וסגולותיו, מבטיח "רמת חיים" גבוהה.

טענות הקהל:

בשנה שעברה התחוללה באזור רעידת אדמה שזעזעה את קצרין. קירות בית הכנסת נסדקו, ברחובות נפערו בורות, אמת המים נהרסה.

הבטחותיו לבחוריו:

אלעזר מבטיח לבנות אמת מים חדשה, לשפץ את בית הכנסת ואת בית המדרש, לסלול דרכים ולסתום את המהמורות שמכשילות את הרבים. הוא יפעל לבניית בית בד משוכלל שיגביר את יצוא שמן הזית לארצות אגן הים התיכון ויעלה את הכנסות התושבים, שעיקר פרנסתם באה מהפקת השמן. פתרון הבעיות הכלכליות ירים את מורל הציבור וישפר את חייהם החברתיים והרוחניים.

מועמד ג: פטרוס

קווים לדמותו:

אדם באמצע שנותיו. מראהו ושפת הגוף שלו מעידים על מעמדו הרם ועל עושרו.
הוא סוחר בשמן זית.

לרגל עיסוקיו נסע פעמים רבות מעבר לים.

הוא מדבר יוונית רהוטה, אף את שמו החליף משמעון לפטרוס. שם זה מצלצל טוב יותר בחברה שבה הוא מנהל את עסקיו.

מדבריו ניתן להבין שהוא מתבולל למחצה, אוכל בחברת הגויים, וקרוב אליהם בהשקפותיו. המצב הדתי-חברתי לא כל כך מעניין אותו, אך הוא בכל זאת רוצה להישאר חלק מהקהילה ורוצה בטובתה.

מלחשים שבתו עומדת להינשא לקצין מחיל הפרשים הביזנטי.

הבטחותיו לבחוריו:

אם יבחרו בו התושבים ישתפר המצב הבטחוני בקצרין. גייסות ביזנטיים לא יחנו בקרבת העיירה ודרשו "אנגרייא" - עבודות שירות של התושבים ובהמותיהם, ואוכל רב. פטרוס הצליח ליצר קשרים עם עשירי הארץ, וגם עם השלטונות הביזנטיים. הוא מבטיח לנצל קשרים אלו כדי להוריד את נטל המיסים.

3 הערה: לשאלה - מדוע אין מועמדות בנות, נשיב שאלו היו החיים בתקופת התלמוד. כניסת נשים לתפקידים ציבוריים היא תופעה חדשה שתחילתה רק במאה העשרים. אבל במשחק ההדמיה הן יכולות להשתתף, כמובן.

בית מדרשו של רבי אליעזר הקפר

5. סיור במוזיאון קצרין

רקע: במוזיאון לעתיקות בקצרין מרוכזים פריטים רבים שנאספו משרידי בתי כנסת עתיקים בגולן. ביניהם כותרות ומשקופים מעוטרים, כתובות ועוד. סיור במוזיאון מהווה אמצעי נוסף למידיה על בתי הכנסת העתיקים. הדגש, מטבע הדברים, מוסט מן המכלול אל הפריטים הארכיטקטוניים.

תיאור הפעילות: הפעילויות המובאות להלן מיועדות לעבודה אישית של ילדים מהכיתות הנמוכות של בית הספר היסודי. הילדים עורכים במוזיאון סיור אישי, מונחה, מחדדים את ההתבוננות ועוסקים גם בבחירה על פי טעם אישי ובציור.

להלן שתי דוגמאות לכרטיסיות עבודה:

עזרו לי, התבלבלתי

ניסיתי לערוך רשימה של ממצאים מעניינים שראיתי במוזיאון, אבל נותרו בידי שתי רשימות נפרדות: אחת של ממצאים, והאחרת של שמות מקומות. מתחו קווים בין החלקים המתאימים.

קצרין	איזה מין קשר יוצא מפי הנשר והופך לנחש בפתחו של בית מדרש
טייבה	מעלי מנורה מצידו שופר ומחתה ואני - יהודה
אפיק - פיק	התמר המשובח לשבעת המינים הוא שייך וקישוט הזר כל ראש - יפאר
יהודיה	במנורה שלי קנים תשעה וגם נילוים לי שופר ומחתה
עין סמסם	אמר התנא יהודה בן תימא הווי קל כנשר וגיבור כארי ואת אלו תמצא אצלי
דבורה	מצאנו עיטורים חביבים ציפור מנקרת ענבים אריה ומנורה, ועוד מנורה היכן? הרי זה פשוט
עין נשוט	המנורה - היא אורה של תורה אשכול ענבים - עליהם מברכים אך זנבו של טווס? כיצד לכאן שובץ?

אתם צוות מתכננים של בית הכנסת ביישובכם

עליכם לבחור עיטורים לקישוט בית הכנסת.
סיירו במוזיאון ובחרו עיטור שמוצא חן בעיניכם.
ציירו (או כתבו) במשבצת את העיטור שבחרתם.
בשורה שלידו נמקו מדוע בחרתם בעיטור זה.

עיטור מעולם החי

עיטור מעולם הצומח

סיירו במוזיאון ובחצרו שלידו.
רשמו כמה עיטורים אופייניים.

סמנו בעיגול את העיטורים המופיעים רק בבתי כנסת ולא בכנסיות.

ציירו לכם אחדים מהעיטורים שמצאו חן בעיניכם.

אם נזכרתם בפסוק מתאים, רשמו אותו כאן.

